

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Tertivs Et Qvartvs Decretalivm Libri continentur

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

De Desponsatione Impuberum. Tit. II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95279](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95279)

496 Collectanea Doct. in lib. IV. Decretal.

Mascard. de probat. concil. 133. 1. Gutier. de matrim. num. 1. cum seqq.

3. Veribus consuetis expresso.] Ergo in Matrimonio verba sunt necessaria: sed pro veritate consule fr. Emman. in sum. tom. 1. c. 2. 16. n. 5. Henr. in sum. lib. 11. c. 2. n. 6. Valer. Reginald. in praxi fori ponit. lib. 31. n. 17. & 19. Iac. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 31. & citatos ad cap. tua 25. sup. hoc tit.

4. Eriam si carnis copula subsequuta, &c.] Notatur ad hoc, quod Matrimonium de praesenti prius contractum praesertim secunda carnis copula consummato, ut per D. Barbol. ad rubr. ff. solut. Matrim. p. 2. n. 8. vbi etiam agit de difficultate illa ex reg. l. quoties. C. de rei vend. qua hinc resolutione obstat, & n. 3. post alia dicit quod ideo primum Matrimonium de praesenti praesertim secunda carnis copula consummato, quia cum ex primo Matrimonio dominium corporis ad potentiam copula sit translatum in uxorem, non potest ille, qui iam dominus non est sui corporis, illud in aliam uxorem transferre ad eadem potentiam copulae, arg. c. quod autem, supr. de iureparatione.

5. Verum si inter ipsos, &c.] Notatur ad hoc, quod priora sponsalia disoluuntur per Matrimonium cum alia contractum, ut per Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 48. Gutier. eod. tract. c. 27. a. princ. Valer. Reginald. in praxi fori ponit. lib. 31. n. 26. Unde si sponsalia sint contrafacta cum duabus, & secunda fuerit carnaliter cognita, presumuntur cum ea Matrimonium in praeiudicium primae sponsae, ita Menoch. de presump. lib. 3. presump. p. 1. n. 17.

6. In glo. Dicente ibi, per immissionem annuli. Notatur ad hoc quod si vir & feminam consensum coniugalem exponit annulum tradidit, Matrimonium censetur contrahere, ut per Con. de spons. p. 2. c. 4. n. 3. in princ. & in vers. id tamen, Menoch. de pres. lib. 3. pres. 2. n. 4. Mascard. de prob. concil. 1024. n. 2. & 3. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 22. n. 3. Gutier. eod. tract. c. 12. n. 2.

S V M M A R I V M.

1. Natus ad copulam non facit sponsalia de futuro transire in Matrimonium.
2. Presumptio proueniens ex copula non prouenit ex misu, & conatus ad illam.
3. Natus ad copulam facit presump. adulterium.
4. Conatus non reputatur pro acto perfecto.
5. Affectus non presumuntur nisi sequatur effectus.

C A P. Adolescens. X X X I I . & vlt.

- S**ponsus per verba de futuro si sepe nitiuit habere copulam, & non habet, si contrahat cum secunda de praesenti, valet secundum Matrimonium, quia in primo non fuit consensus de praesenti, nec presumptus, & conatus non habuit effectum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoff. Anch. Butt. Panorm. Propof. Mar. Socin. Petr. Greg. Alex. de Neno. Canis. Cuijac. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 20. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 556. remissiu. Ximen. in concord. p. 1. & 2.
2. Collige ex text. quod etsi presumatur contractum Matrimonium inter sponsos ob subsecutam copulam carnalem, attamen presumptio haec non infurit quando copula vere fecunda non fuit, sed solum intermenit natus, & conatus ad eam, ut per Menoch. de pres. lib. 1. pres. 21. n. 2. & pres. 5. n. 1.
  3. Licit sepe natus fuerit.] Faciens scilicet, quidquid pa-

toit, ita quod per eum non stetit proueniendo ad actum proximum, & immediatum, ut per Boer. decif. 3. 16. n. 1. nihilominus tamen ex hoc presumuntur adulterium, Petet 1. 2. gl. 3. pag. 29. 1. col. 2. tit. 1. 3. lib. 8. Ordinam.

Cum conatus non habuisset effectum. Notatur ad hoc, quod conatus non reputatur pro acto perfecto, Boer. decif. 3. 16. n. 1. Nam affectus non punicit nisi sequatur effectus. Duen. reg. 35. Thomas de Thom. in floribus legum, reg. 18. Aloys. Ricci. in collect. decif. 3. 16. n. 1. collect. 1805. Bened. Aegid. in comment. ad l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, p. 1. c. 7. n. 32. Franc. Galer. in margin. iuris casuum conscientie, verbo effectus. Brun. a Sole in l. c. commun. eod. verbo, Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 17. n. 49. Card. Tusch. tom. 2. lit. C. concil. 5. 44. quorum alii qui limitant in delictis atrocissimi; videlicet in criminis laesa maiestatis, simoniae, assassinij, veneficij, & in volente aliquem veneno perire, latè & elegant. Illustr. D. mens Rodericus à Cunha post primam huius libri impressionem à me vobis in comment. ad c. 1. n. 2. cum seqq. dist. 47.

De Desponsatione Impuberum.

T I T. II.

V P E R hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butt. Panorm. Propof. Marian. Socin. Alex. de Neno. Durand. in breviario aureo iur. Canon. & in speculo iuris sub hoc tit. lib. 4. Steph. Rachin. in continuatione titul. Decretal. Ioan. de Lond. in breviario sanctorum Canonum. Petr. de Ratiene in compendio iuris Canon. Martin. Melnart. in epistola Decretal. Dan. Venat. in analysis methodica iuris Pontif. Goffred. & Hoff. in sum. huius tit. Alex. Caffas. & Ans. Germon. in parartis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. Canis in sum. eiusdem iuris nouissime Ioan. Honor. lib. 3. summ. Decretal. omnes sub hoc tit.

S V M M A R I V M.

1. Pater pro filio impubere sponsalia contrahit, pro parte vero non nisi consentiat.
2. Verbum, debet, importat de sui natura necessitatem.
3. Filius de honestatis debito tenetur adimplere sponsalia, que pater ipsius nomine contraxit.
4. Filius, vel filia licet patris confessionem honeste exigend ad Matrimonium, tamen eo non petit tenetur contractus coniugalis.
5. Filius quoad contrahendum Matrimonium videntur parenti illud precipienti obediere.
6. Refertur nouus intellectus ad text. in presenti.

C A P. Tua nos. I. Hormida.

Pater pro filio non adulto potest contrahere sponsalia, quæ cum filius adolenerit, teneat omnino adimplere, sed pro filio adulto non potest, nisi ille consentiat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoff. Anch. Butt. Panorm. Propof. Mar. Socin. Alex. de Neno. Canis. Cuijac. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 22. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 568. remissiu. Ximen. in concord. p. 1. & 2. sectetur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 2. Hormida

De Desponsatione Impuberum, Tit. II. 497

Hormilda auctor huius text. natione Campanus ex Patre Iusto patria Fruinate, fuit summa concordia creans Pontifices 7. Kalend. Augusti anno Christi 514. tempore Anastasi Imper. Provinciale Synodus in Urbe habuit, omniumque consensu Eutychianos iam antea improbatos damnauit, & Manichaeos iterum in Urbe Roma pullulantes, eorumque Codices ante fines Basilicæ Constantiniana incendio consumpsi. Obiit 8. Idus Augusti 522. cum sedisset annos novem, & dies decem, perfunctus honestissime Pontificio munere, vide Card. Baron. tom. 6. anno Christi 514. cum seqq.

2. *Omnino debet hoc adimplere.*] Ergo debet filius de præcepto implere sponsalia, que pater ipsius nomine contraxit, tum ex illo verbo, *debet*, quod importat de sui natura necessitatem, vel præceptum, vt referunt citati per me de dictio, & clausul. dict. 62. alias in matr. de dictio, *usq. reg. dict. 77. n. 1.* tum quia adest etiam dictio, *omnino*, quia præcisam necessitatem importat, vt etiam resoluuntur citati per me dict. tract. dict. 206. n. 3. Quare ita hanc partem per hunc text. tenuerunt Sot. in 4. dict. 29. q. 1. art. 4. conclus. 3. Nuar. in man. c. 14. n. 1. Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 2. 31. n. 6. tenentes per hunc text. post patrem desponfare infantem, quia cum ad legiūman ætatem peruenierit, teneat obſtruire, quod pater promisit. Obstat tamen prius, quia sponsalia sine promissione & consensu eorum, qui obligantur, contrahiri non possunt, l. spōfalia 1. hoc tit. text. in præsenti; sed in infante non datūt consentiūt, qui nescit consentire; ergo à patre obligari non potest. Secundū obstat, quia non habet pater maiorem potestatem ad obligandum filium, quām ipse filius habeat, filius autem in ea ætate non contrahit; ergo nec pater pro eo. Tertiū obstat *hie text. dum in principio ait, non posse patrem obligare filium maiorem septennio*, nisi is consentiat, sed eandem potestatem habet in eo, quam in infante; ergo in infante, qui non consentit, non obligabit. Quardū obstat maximū text. apertus in cap. vnic. hoc tit. lib. 6. vbi sponsalia contracta per parentes pro filiis infantibus non valent, nisi postquam perueniant ad ætatem legitimam approbauerint. Quintū obstat contra illa verba text. omnino debet hoc adimplere, quod etiam is, qui post septennium contraxit, non teneat omnino, sed potest si voluerit, penitere, cap. de illis, l. 2. infra. hoc text. ergo & infans, quem pater obligauit, poterit redere.

3. Vnde alij melius verba prædicta huius text. intelligunt non de præcepti, sed de honestatis debito: sic gloss. hic. verbo debet, quam lequuntur in præsenti. Joan. Andt. n. 8. Zabat. n. 1. Butr. n. 4. Anchā. etiam n. 4. Abb. n. 7. Henrīc. Boich. n. 4. Præpos. num. 4. & Alex. de' Neno n. 13. Sarm. select. arum lib. 1. c. 13. n. 8. Petr. de Ledefim. de Matrim. q. 4. art. 2. ad fin. Henrīc. in summ. lib. 1. c. 13. n. 13. Sanch. de Matrim. lib. 4. dict. 2. n. 3. Rebel. de obligat. infit. p. 2. lib. 4. de spōfalia q. 6. Valer. Reginald. in praxi fori pannit. lib. 3. n. 13. Bonac. de Matrim. q. 1. 4. punto 4. num. 9. ver. nec obstat, cap. 1. Nam verum est quod licet filius, vel filia patris consensum honeste exigit ad Matrimonium, tamen eo non petitio tener contractus coningalit, vt per Conar. de spōfalia part. 2. c. 3. q. 8. num. 1. Petz. l. 1. colum. 8. gloss. ē se qualquiere, tit. 1. lib. 5. Ordinam. pag. 285. Bonac. commun. crimin. part. 1. verbo Matrimonium, fol. 111. Menoch. consil. 69. n. 19. cum seqq. & consil. 198. n. 38 & de arbitr. cap. 453. 3. & de presump. lib. 4. præf. vir. 189. num. 55. Franc. Vilian. Neapol. decis. 523. n. 13. Gama Lusitania. decis. 314. num. 3. Cœal. commun. contra commun. q. 503. n. 30. Baptista Costa de facti scientia, & ignorancia regul. 1. t. Bernard. Cœta. ad præd. Camera Imper. lib. 2. concl. 9. 5. Barbol. Collect. Tom. 1. 1.

considerat. 1. Et filius quoad contrahendum Matrimonium est ita liber, & iuriis, vt non teneatur parenti illud præcipienti obediens sub aliquo lethali culpa, nisi quando multo interset parentum, vt filius tale Matrimonium ineat, veluti si esset medium ad graves iniurias componendas, quæ essent inter parentes, & confanguineos eorum cum quibus est contrahens dura Matrimonium, vt per Petr. de Ledefim. de Matrim. q. 47. art. 6. dub. 2. concl. 2. Menoch. consil. 69. n. 38. & 3. t. Fr. Emman. in summ. tom. 1. c. 201. n. 6. Henrīc. in summ. lib. 11. c. 9. D. Barbol. in l. 1. ff. soluto Matrim. p. 4. n. 37. Sanch. d. dict. 2. n. 4. Sayr. in clavi regia. lib. 7. c. 5. n. 12. Cœal. d. q. 503. sub n. 3. Bernard. Græuz. d. conclus. 95. conclus. 1. n. 8.

Verū licet supradictus intellectus ad nostrum text. communis sit, & receptus, tamen ei acquiescere nūquam potui, offendit enim eius literam; & ideo defendi non potest, quia de honestate tam adultus, quam infans tenetur, nisi instant habeant contradicendi causam, quod text. in præsenti, negat in princ. Deinde ex verbis subsequentibus colligitur in hoc text. necessitatem in filio imponi, quia illa dictio, *omnino*, præcisa est, & ideo merito reprobata nonissime Basil. Pont. in tract. de Sacram. Matrim. lib. 12. c. 9. n. 1. o. vbi etiam reicit intellectum Canisij in præsenti, interpretans filio impubere hanc necessitatem imponi, vt pubes factus teneat patris factum approbare, nisi instant habeat reclamandi causam, & tandem videtur remanere quod ex hoc text. solūt convincitur necessitas olim imposita filiis non contrahendi Matrimonium sine parentum consentiūt.

Quare advertendum duxi præcipiunt filiorum cum ad patrem ea ætate, qna se gubernare non possunt, pertinere, id est, vñque ad 14. annum. Arist. lib. 5. Ethicorum c. 6. D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 12. & quodlibet. 2. art. 27. Sot. in 4. dict. 27. q. 2. art. 2. Ledefim. in 2. 4. 9. 9. art. 10. Conar. lib. 3. var. c. 14. n. 3. & ideo si pater filium Religioni offert, vel cum collocat Matrimonio, non poterit vñque ad 14. annum contradicere, sed dicitur in patris voluntate vñque ad eam ætatem peruenire, cum infirma illa etas non habeat voluntatem sanam, l. furiosi. ff. de reg. iuriis, perfecto autem 14. anno bene potest repugnare & resiliere, sic sunt intelligenda iura, quia dicunt. Monachum facit paterna deuotio, vel professio, scilicet vñque ad decimū quartū ætatis annum facit Monachum paterna deuotio, postea vero perfecto 14. anno professio voluntaria profertur; cap. si virum, cap. cum fūmus, sup. de regularibus, c. Morachum 20. q. 1. vnde iam colligitur ad nostrum text. vera interpretandi ratio, quia hic minor septennio contraxit sponsalia, & pater pro eo, & vñque ad 14. annum non potest dissentire, quo impleto vel ratificare, vel dissentire potest, c. 1. n. 20. q. 2.

Re vera nunc matrū discussa hic intellectus refellitur primò, quia supponit filium absque consensu suo dictis, aut factis espresso obligari ex patris promissione, & sponsalia illa statim valere, quod est falsum, & contra text. in cap. vnic. 30. quest. 2. & in d. cap. vnic. hoc tit. lib. 6. Secundū, quia ex eo sequitur quod etiam pro adulto non consentiente pater posset promittere, qui pariter est in potestate patris, quod aperte negat text. in præsenti. Vnde pro vero intellectu dicendum poto quod ad sponsalia necessariò requiritur consensus eorum, qui obligantur, vt dictum est, qui tamen vel expressus, vel facto aliquo significatus sufficiet; atque ideo contracta ab infante, vel à patre pro eo, nullius esse momenti, quia consentire nescit, ex d. cap. vnic. & ex cap. literas, cum seqq. hoc tit. & sponsalia contracta a patre pro filio adiuto non consentiente, & pro infante in eo

T 1. 23 conue

comimentur quodd̄ viraque non valent, & in eo differe-
rent; quodd̄ illa nūquām valent, eiusque voluntas ex-
pectatur, quia dissentire potest, & consensire; hæc
verò usque ad septennium non valent, postea verò
approbatione conualescunt, & negligunt ante se-
ptennium infans consensus, quia prestare non po-
test, ut ex hoc text. colligitur, iuxta qua pater potest
tradere infans, non ut ex ea promissione, & facto
partis obligetur, sed ut cùm peruererit ad annos dis-
cretionis approbando factum patris ex suo consensu
maneat obligatus, habetque paterna promissio illam
intrinsecam conditionem, si infans maior factus tradi-
tionem patris approbauerit. Videbitur autem appro-
basse non ex eo lolum quod sc̄ens taceat, vt in adultis
probat. sed ex 12. ff. hoc iur. sed cohabitando cum spon-
sa, ant accipiendo, & dando munera, ut expressit d.
cap. vnic. in princip. gloss. Abb. & Præpos. in d. cap. litera.
Instit. Canonica sub hoc tit. de dispensat. impuberum
ad finem.

His suppositis intellige in hoc text. infans traditum
a patre non obligari ante septennium, quia
sponsalia non valuerunt, sed post complutum septen-
nium coabitando cum sponsa, contractus a princí-
pio nullus approbatione eius conualescit, & tunc magis
ex consensu suo, quām ex pacto patris obligatur,
quod autem text. in fin. ait teneri filium omnino ad-
implere cùm ad perfectam etatem peruererit, intellige
eo modo, quo cæteri impuberes, vt si cùm primū
septimum annum impleuerit reclamat, obligatio ena-
nescat, sū autem taceat, præcisè teneatur, & hoc pacto
cessant omnes difficultates, & ita text. in prædictis
verbis duplèciter intelligi potest, aut post perfectam
etatem ad sponsalia ante 14. annum, quo casu reclama-
re non potest, aut post perfectam etatem ad Matrimo-
nium, quo tempore si statim non reclamat, amplius
penitire non potest, & præcisè tenebitur, vt probat
text. in d. cap. de illis. Nec adhuc obstat text. in d. cap.
vnic. quia agit de sponsalibus ante septennium, & in
eo statu iudicat non valere, text. autem in presenti
considerat sponsalia filij a patre traditi post septen-
nium, quo casu confirmatur factio filij, licet aut ea
non valuerit.

S V M M A R I V M.

- 1 Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis, con-
iungi non debent.
- 2 Præceptum de quo in hoc text. obligat ad mortale.
- 3 Sponsalia contrahentes ante septennium an peccent
mortalius, ostenditur, & n. 4.
- 4 Episcopus potest dispensare ut impuberes Matrimo-
nio copulentur.

C A P. Vbi non est. II. Nicol.

- 1 Sponsalia contrahi non possunt quando unus, vel
ambo contrahentes non sunt in etate, nisi adhuc
aliqua virginissima causa, vt pro bono pacis. Colli-
gunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabarel. Ioan. Andr.
Host. Anch. Butr. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Alex.
de Nevo. Canis. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif.
pag. 13. Alagona in compend. iuris Canon pag. 568. remis-
sione Ximen. in concord. p. 1. & 2. refutatur ab Ant. Aug.
collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 4.
- 2 Disfrictus inhibemus ne aliqui, &c.] Ergo huiusmodi
præceptum de quo in text. obligat ad mortale, vt do-
cent Petr. de Ledesma de Matrim. q. 4. 3. arr. 2. dub. 3.
Henriq. in sum. lib. 11. c. 13. n. 13. Sanch. de Matrim. lib. 2.

disp. 17. à præs. Val. R. Reginald. in præs. fori panitem.
lib. 3. n. 17. 1. vers. notandum est secundo.

Sed maximum dubium est an text. in presenti, in-
telligatur de sponsalibus: in quo dubio due sunt Do-
ctorum sententia sibi iniucem contrarie. Prima ait
text. in presenti, etiam loqui de sponsalibus, ac per con-
sequens contrahentes sponsalia ante septennium pec-
care mortaliter, nisi virginissima necessitas, vel igno-
rancia legis illos excusat, ita gloss. verbo coniungantur,
in presenti, quām hic sequuntur Host. supr. cod. verbo,
Ioan. Andr. n. 5. Anch. n. 3. Butr. n. 7. & Alex. de Nevo
n. 10. Henr. d. cap. 13. num. 13. Bonac. de Matrim. q. 1.
puncto 4. num. 6. resolutus etiam pueros ante se-
ptennium sponsalia contrahentes peccare mortaliter si
tunc habeant rationis vslam, & ob ignorantiam legis
non excusentur.

Verum altera sententia probabilior, & receptioni
tener. text. in presenti, non intelligi de sponsalibus, &
sic nullo modo effe culpam lethalem contrahere spon-
salia ante septennium, quia hic text. dicit non coniugantur:
at sponsalia non sunt propriæ coniunctio, sed
coniunctio promissio, & cùm res penalis, & pro-
hibitoria sit, non est excedenda ultra proprium signi-
ficatum; tum quia si pueri ante septennium rationis
vslu destituti sunt, non habent culpam, & nil procul
agunt, sed more pueri verbum proferunt, si autem
vslu rationis septennium pronueniat, ea est ex etiis Ca-
nonibus præscripta ad sponsal., vt resolutum citat
DD. ad cap. iuris. n. 9. sup. de sponsal. Quare hanc par-
tem meritè tenuit Sanch. d. dispu. 17. num. 4. Arg. ad
Sacram. & censuris, tom. 2. d. dispu. 21. dub. 5. n. 5. 4. Gutier.
de Matrim. c. 2. n. 14.

Nisi foris, &c.] Notatur ad hoc, quod Episcopos
potest dispensare ut impuberes Matrimonio copulen-
tur, ad illumque pertinente cognitionem an causa sit
insta ut Matrimonium ineat, & videlicet quando sunt
propæ etatem, & dubium est an malitia eam suppletat
a Henriq. d. c. 13. n. 12. vbi dicit dispensationem vale-
re pro vtrisque foro, refutatur Sanch. de Matrim. lib. 7.
dispu. 10. n. 12. sequitur Bonac. de Matrim. q. 1. punct. 4.
num. 13. & sentire videtur Valer. Reginald. in præs. fori
panitem. lib. 3. n. 17. 1. vers. notandum est secundo, quos te-
fero ego ipse de officio & potest. Episc. p. 2. allegat. 3. n. 12.
vbi addo summum Pontificem voluisse dispensatio-
nem, de qua hic, tacitè Episcopis concedere, cum illa-
lam sibi non referuerat, iuxta resoluta per me d. n. 11.
allegat. 3. n. 17.

S V M M A R I V M.

- 1 Puberes sunt quoad Matrimonium, qui ex habitu
corporis concipere & generare possunt.
- 2 Femina cur citius pubescat, quam masculi, ostenditur.
- 3 Matrimonium ante pubertatem initum validum est,
si ad sit potentia generandi, & sufficiens deficiat
ad se obligandum.
- 4 Masculi, & femina ante pubertatem, non pre-
muntur apti ad generationem.
- 5 Potentia generandi ante pubertatem an aliquatenus
extivisset, ostenditur.

C A P. Puberes. III.

P uberes, seu apti ad Matrimonium dicuntur, &
sunt qui ex habitu corporis ostendunt puber-
tem, & generare possunt, & pueræ sunt, que in
annis puerilibus parint, & sic pubertas pro Matri-
monio non consideratur ex numero annorum. Colli-
gunt

De Desponsatione Impuberum, Tit. II. 499

gunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alex. de Nevo, Canif. Cujac. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 23. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 568. remissiæ Ximen. in concord. p. 1. & 2. defumt. ut ex D. Ifid. lib. 11. etymolog. c. 2. & refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 2. c. 7.

2. *Quamvis tardissime pubescat.* Hic curiosè interrogari potest cur fecimine cito pubescant quæ masculi; & respondebitur hoc totum naturæ tribuendum, quæ mulierem cito admouer generationi, sicut enim est brevioris vita, ita cito perficitur, vide Tiraq. 1.6. comm. gloss. 1. p. 5. n. 3. 8. Gutier. in auct. de Sacram. puberum, n. 1. & 2. C. si aduersus vendit. & remissiæ de Matrim. c. 2. n. 17. in fin. Buccaron. de different. inter indicia cimilia, & crimin. different. 79. n. 8.

3. *Et generare non potest.* Notatur ad hoc, quod validum est Matrimonium ante puberitatem initum si tunc aditæ potentia generandi, & sufficiens discretio ad se obligandum, ut per Conar. de sponsal. p. 2. c. 5. Cened. ad Decret. collect. 1. 8. n. 5. & 6. latè Sanch. de Matrim. 4. lib. 7. disp. 1. 24. n. 1. cum seq. vbi n. 4. refoluit quod in dubio nec masculus, nec femina præsumuntur apti generatione ante dictam pubertatis atatem completam, de quo etiam Surd. cons. 36. 4. n. 33.

4. *Nec mirum est, quod ante puberitatem aditæ potentia generandi, Salomon enim in decimo, vel undevicimo anno genuit Roboam; Achaz eiusdem atatis Ezechiam genuit; puer nouem annorum nutricem grauidavit, ut refert D. Gregor. lib. 4. dial. relatus a gloss. in summa 20. q. 1. & D. Hieron. epist. 3. 2. ad Vitaliem presb. narrat le audiuisse idem de puer decem annorum, de quibus omnibus vide si lobet Tiraq. d. gloss. 1. p. 6. n. 37. Conar. d. 5. n. 5. Henr. lib. 11. c. 13. n. 11. in comment. lit. P. Fetter. in confit. Catalaniæ, gloss. 1. n. 1. 2. Pined. in Monarchia Ecclesiæ lib. 3. c. 22. §. 4. ante fin. Nan. conf. 3. 9. n. 13. sub tit. de sponsal. in antiq. vbi etiam refert puellam decem annorum peperisse in regno Neapolitan. & Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 104. n. 29.*

S V M M A R I V M.

1. *Impedimentum publicæ honestatis non oritur ex sponsalibus contrahitis cum minore septennio, seclusi si cum maiore, vel cum minore consentiente post septennium, & affinitas sequens dissoluit sponsalia precedentia de futuro.*
2. *Sponsalia requirunt etiam septem annorum complectorum.*
3. *Etiamen eandem ad sponsalia, & diuersam ad Matrimonium cur ius prescripserit in viris, & feminis, ostenditur.*
4. *Impedimentum publicæ honestatis non oritur ex sponsalibus contrahitis cum minore septennio.*

C A P. Literas. IV.

Alex. III.

1. *Sponsalia quando adulterus contrahit cum minore septennio, non nascitur impedimentum publicæ honestatis, imo potest accipere matrem puella in vxorem; sed si postquam puella complevit septennium, illam duxit in Matrimonium, non tenet Matrimonium, & sunt separandi, quia cum ex tunc sponsalia confidetur placere, iam sunt valida, & si cognovit matrem non potest cognoscere filiam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.*

Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Petr. Greg. Alex. de Nevo, Canif. Cujac. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 28. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 568. remissiæ Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 2. c. 12. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 12. c. 2.

2. *Antequam septimum annum compleverit. Ergo se- pennis complerunt desideratur in sponsalibus, ut per Conar. de sponsal. p. 1. c. 2. n. 2. Perez 1. 2. gloss. 5. vers. que autem, tit. 1. lib. 5. nona recip. Henr. in sum. lib. 11. c. 13. n. 9. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 16. n. 2. Gutier. eod. tract. c. 2. n. 1. cum seqq. Bonac. eod. tract. q. 1. punct. 4. n. 1. cum seqq. qui etiam resolunt sponsalia contracta ante septennium malitia atatem non supplete esse nulla, nisi paulo ante septennium contracta sint, vel post legitimam atatem expresse vel tacite ratificentur. Hic curiosè queri potest cur eandem atatem ad sponsalia in viris, & feminis ius præscripserit, cum tam diuersam ad Matrimonium petat? Resp. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 16. n. 6. ex eo procedere, quia ad sponsalia sufficit rationis vsus, qui eodem tempore viris, & feminis adserit, ad Matrimonium vero potentia generandi desideratur, quæ tardius in viris reperitur.*

3. *Matrimonium non dissolvas. Ergo ex sponsalibus contractis cum puerilla minore septennio, non oritur impedimentum publicæ honestatis, ut per tot. in 4. disp. 41. quest. vni. art. 2. vers. unde siue habens defectum atatis, Verac. in speculo coniugatorum, p. 1. art. 5. 2. vers. secunda conclusio, & Steph. de Gaeta in repet. c. ad limina 30. q. 1. in §. 4. n. 48. quos refert Cened. ad Decret. collect. 19. n. 3.*

S V M M A R I V M.

1. *Sponsalia nulla ex defectu consensus non creant publicæ honestatis institutam, alia vero sic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.*
2. *Sponsalia nulla ob defectum atatis postquam illa aduerterit expresse, vel tacite testificari possunt.*

C A P. Accessit. V.

1. *Sponsalia quando contrahuntur cum aliqua puella, si quæ non complevit septem annos, si postea adueniente septennio puella non vult consentire, sponsus potest accipere matrem puella in uxorem, præcipue si fuerit a tali deponitio ab Episcopo absoluens; Iesus est si sponsalia contrahat cum puella, quæ septem annos iam complevit, tunc enim licet puella nolit consentire, & sit sponsus pro ipso iure absoluens, tamē ob honestatem non potest accipere matrem in uxorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Alex. de Nevo, Canif. Cujac. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 24. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 568. remissiæ Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 6. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 6. cap. 7.*

2. *De materia vide dicta ad cap. præced. quod concordat cum text. in presenti.*

3. *Si consensus postea non accedit.* Ergo sponsalia nulla ob defectum atatis postquam illa aduerterit expresse vel tacite ratificari possunt; ut per Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 16. n. 5. Gutier. eod. tract. c. 2. n. 8. & 9.

S V M M A R I V M.

1. *Puella inter nubiles annos de sponsata & traducta, si pubes facta petat licentiam alteri nubendi, non audiatur si vir iurat se eam cognosse, nec audiatur si nondum pubes, sed proxima pubertati probetur cognita.*
2. *Iuramento deferendum est viro super copula habita cum uxore ad eius domum traducta, & quomodo id intelligi debet declaratur.*
3. *Iuramento viri dicentis se copulam habuisse cum im- pubere non est standum.*
4. *Verba, circa duodecimum, quomodo intelligenda.*
5. *Pubertati proximus quando quis dicatur relinquitur iudicis arbitrio.*

C A P. Continebatur. VI.

Alex. III.

Puella inter annos nubiles si sit tradita in uxorem alicui, & traducta ab ipso, postea vero in aetate dicat se nunquam confundisse, & vele alterum, si vir iuret eam cognosse, creditur viro, & non puella. Si vero sit proxima aetate ut in vndeclimo vel circa duodecimum annum, & cum suo consensu desponsata & cognita a viro, non debet separari, praesertim si parentes eius dicant illam fuisse in aetate legitima. Item si infra nubiles annos puella est desponsata, non licet sponso accipere consanguineam sponsam, nec sponsam consanguineum sponsum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiqu. Innoc. Zabar. Ioan. Andr. Holt. Butt. Anachar. Panorm. Praepol. Mar. Socin. Alexand. de Nevo. Canis. Cujac. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 26. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 569. remissione Calaf. in annos. & Ximen in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 2. c. 8 & est post Conil Lateran. p. 6. c. 10.

Si id firmauerit iuramento. Notatur ad hoc, quod viro super copula habita cum uxore ad eius domum traducta, & cum eo cohabitante, deferendum est iuramentum, ut per Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 2. n. 3. vers. 2. iuramento. Malcard. de probat. concil. 3. 1. n. 23. & concil. 4. 5. 2. n. 14. & concil. 1. 4. 10. n. 12. cum seqq. Farin. de delict. p. 4. decif. 3. 2. n. 1. & Rota decif. 2. 8. 1. n. 4. in collect. nouiss. alias p. 4. divers. Intellige procedere extante sola assertione viri & mulieris, nam stabitur tunc viro iuranti, non autem mulieri, vt text. habet; si vero per alias probationes mulier intentionem suam, & assertione probaret, tunc magis stabitur mulieri, quam viro, quanvis iurato, cum text. his, & similes locum habeant cum mulier non probat contrariam, ita Tiraq. de retract. tit. 1. §. 4. gloss. 1. n. 1. Malcard. d. concil. p. 25. & concil. 1. 4. 10. n. 15.

3. Vtrum autem standum sit iuramento viri dicentis se copulam habuisse cum impubere, questio est non contemenda, in qua verior tenet opinio non lat est. id iuramentum, quia text. in presenti, in vers. si autem, diversificari debet a precedentibus in facto, & in iure, ob particulam illam aduersitatem, autem, iuxta text. & DD. per me citatos de dictio. & claus. dict. 37. & ideo debet intelligi dum ibi dicitur puellam pubertati proximam a viro cognitam non esse ab eo separandam, quando ea copula sufficienter probatur, quando autem paulo ante ibi dicitur standum iuramento viri in hac copula, intell. gitur quando femeina pubes est, ita Alex. de Neno in presenti, num. 22. Sanch. de Matrim. lib. 7. disf. 1. 04. n. 33. quaequeid Abb.

bis n. 7. Butr. n. 10. & Praepol. n. 3. resolvant standum tali iuramento, ac indicari Matrimonium si puella proxima fuerit pubertati, vt in vndeclimo anno, vel circa duodecimum.

In decretis.] In Concil. apud Compend. c. 20. v. est 4 apud Burchard. lib. 9. Decret. c. 42. & Iuon. p. 8. c. 280.

Estatu proxima, &c.] Intellige de vndeclimo aetate, & non de plene perfecto, & verba alia, vbi, vel circa duodecimum, intellige de femeleti ante. finem duodecimi, Menoch. de arbitr. caus. 57. n. 34.

In gloss. Proxima, ibi, potest dici, quod cum diffat a pubertate per sex menses. Hac glossa dicit pubertati proximum dici eum, qui ab ea per sex menses diffat, sc. quoniam hic Innoc. n. 2. Anchar. n. 4. Zabar. n. 3. & 6. Alex. de Neno n. 1. in fine, & Abb. n. 9. vbi refertur de notandum ad statuta loquentia de proximo alicui aetati, vt talis dicatur quando ab illa sex mensibus, aut minori spatio diffat, & procedere saltem in criminalibus agnoscuntur. Ant. Gom. var. tom. 3. tit. de delict. n. 57. Farin. in praxi crimin. 9. 92. ex n. 9. v. que ad n. 18. vbi sub d. n. 9. concludit quod in criminalibus, & quando agitur de incurrendo pecuniam, non dicetur quis proximus pubertati, nisi qui parum diffat ab ea, & sic per sex menses, a decimo tertio anno cum dimidio menses, & femeina ab vndeclimo cum dimidio exinde proximi pubertati, & non ante. Verior tamen est illorum opinio, qui totum reliquerunt iudicis arbitrio, ex quorum numero sunt Conar. de sponsal. p. 1. c. 5. num. 5. & in Clem. si furius, p. 3. in initio, n. 5. Duen. reg. 159. limit. 3. Mich. Gral. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. n. 4. pag. 339. Scacc. de iudic. caus. ciuil. lib. 2. c. 7. 9. 2. 4. n. 7. 21. & seqq. Gotier in auth. Sacram. puberum. n. 4. C. f. aduersus vendit. Menoch. de arbitr. caus. 57. n. 21. & 44. Sard. cors. 3. 6. 2. n. 3. 2. Farin. in praxi crimin. p. 3. 9. 92. n. 11. & p. 4. decif. 7. 2. n. 3. & in collect. 1. decif. Rota nouiss. decif. 2. 4. 6. n. 4. alias p. 4. divers. Ceval. commun. q. 191. Sanch. de Matrim. lib. 7. disf. 1. 04. n. 40. Valer. Reginald. in praxi fori parisi. lib. 3. 1. n. 1. 7. 2. & seqq. vbi etiam tene pubertati proximum potest dici illum, qui habet distinctionem ad coniugalem consensum intelligendum, & potentiam ad carnalem copulam, quia quidem potentia, ac proximitas ad pubertatem cognosci potest tribus modis. Primus est quando inter personas Matrimonio coniunctas intercedit copula carnalis. Secundus quando quis ante pubertatem habet copulam cum quacunque persona. Tertius ex signis corporis, de quibus omnibus plene Sanch. d. disf. 1. 04. n. 1. 24. cum seqq.

S V M M A R I V M.

1. *Impuberes duo si sponsalia contrahant, nemus potest ante pubertatem resilire, pubes tamen factus potest quilibet, & n. 2.*
2. *Impubes sponsalia contrahens si factus pubes non reclamaverit, ea ratificare possunt.*
3. *Sponsalia inmalida dissolvi possunt ab que iudicis auctoritate vbi adeo certissimo causa, & facti.*
4. *Sponsalia inmalida dissolvi possunt ab que iudicis auctoritate vbi adeo certissimo causa, & facti.*
5. *Pubes cum impubere contrahens nunquam resilire potest, nisi impubes cum pubes factus fuerit reclamauerit.*
6. *Pubes prius factus potest statim resilire, nec tenetur pubertatem alterius expectare quando sponsalia a principio ambolus impuberibus contracta fuerit.*
7. *Sponsalia impuberum ita firmantur iuramento, ut nemur licet pubertatem adeste resilire.*
8. *Iuramentum quando in sponsalibus non interuenit, an sint iniusti compellendi, renisiue.*
9. *Approbatum sententia non potest reprobari.*

Cap.

De Desponsatione Impuberum, Tit. II. 501

C A P. De illis. VII.

Sponsalia si contrahant maiores septennio, & postu-
lent separari ante annos aptos ad Matrimonium,
non sunt audiendi, & ille qui primò fit pubes alterum
expectabit, qui si deinde peruenient ad ætatem petat
separari, tunc erunt separandi; si vero quando contra-
ixerint sponsalia virus erat in ætate Matrimonij, alter
non, & qui erat in ætate petat separari, non est audiendus,
nisi minor cum peruenient ad ætatem petierit se-
parari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Praepos. Marian. Socin. Alex. de Neuo. Canis. Cuiac. Viuijan. in rationali lib. 4. iuris Ponif. pag. 17. Alagoma in compend. iuris Canon. pag. 569. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refutab. Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 2. c. 9. & est post Concil. Lateran. p. 26. c. 26.

2 Collige ex text. quod si duo impuberis sponsalia contrahant, neueri potest ante pubertatem resilire, pubes tamen factus potest quilibet, ita Couarr. de sponsalia. p. 1. c. 5. §. 1. n. 1. Gregor. l. 7. verbo excusione, tit. 1. p. 4. Veg. lib. 6. summa, c. 10. 5. Viuald. in candelabro au-
ro. p. 2. de sponsalia. c. 5. n. 4. Barthol. à Ledesma dub. 11. de Matrim. post couel. 4. Nanarr. conf. 2. n. 2. sub hoc tit. in antiq. & conf. 1. in nouis. Gotier. canon. lib. 1. c. 18. n. 19. Petr. de Ledesma de Matrim. q. 4. art. 3. cefu 10. Matricis. in rub. tit. 1. gloss. 1. n. 5. lib. 5. nona recop. Hen-
r. in summa lib. 1. c. 13. n. 5. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 5. n. 6. Gutier. cod. tract. c. 29. à princ. etiam re-
folentes text. in presenti, esse intelligendum de im-
puberum sponsalibus.

3 Dum ad omnes illos peruenient, reclamaverit.] Si vero non reclamauerit, quamvis expressè sponsalia non ratificet, indissolubilis manebunt, quia eo ipso quod non reclamat, videtur in ea priori voluntate persistere, ita post Hostiens. tunc Sanch. d. disp. 5. n. 15. vbi n. 6. resoluti dissoluta manere sponsalia si impubes ante pubertatem resilia a eis, & postea non mutuet eum dissensum, nec amplius recordetur post pubertatem, & n. 14. tenet illi eis posse impuberem factum puberem à sponsalibus resilire, si statim pubertate adepta resiliat, & intelligit illud statim triduo ante, vel post pubertatem.

4 *Iudicio Ecclesie poterunt iniucem separari.*] Ergo sponsalia inutila non proprio, sed iudicis auctoritate sunt dissoluenda, vt per Innocent. hic num. vni. Sed verius est vbi adest certitudo causæ, & facti, nullam desiderari iudicis auctoritatem, vt tenent Nauarr. in man. c. 2. n. 28. Gregor. l. 8. verbo mas in toda. tit. 1. p. 4. Fr. Emman. in summa. c. 2. 4. 5. n. 1. tom. 1. Chamero. c. 2. de Matrim. ad fin. Emman. Sà verbo sponsalia 1. Aegid. de Sacrament. & censur. tom. 2. disp. 2. 3. dub. 8. Valer. Reginald. in præf. fori pñnit. lib. 3. 1. n. 268. Gutier. de Matrim. c. 3. 5. n. 4. Bonac. cod. tract. q. 1. pñnt. 10. n. 5. cum seqq. Sanch. d. lib. 1. disp. 6. 9. à princ. vbi n. 11. responde text. in presenti, nolle esse necessarium Ecclesiæ indicium, sed tantum iubere vt Ecclesiasticus index, si coram ipso impubes adepta pubertate reclamauerit, eum separat.

5 *Mulier autem, &c.*] Notatur ad hoc, quod pubes cum impuberis contrahens, nunquam resilire potest, nisi impubes cum pubes factus fuerit, modo supra re-
lato reclamauerit, vt per omnes in presenti, Henr. d. c. 1. 3. n. 5. & c. 1. 4. n. 7. Nauarr. conf. 2. alias 1. in nouis sub hoc tit. vbi etiam resoluti non posse puberem etiam de consensu impuberis resilire, quia ob fragilem æta-
tem impubes consensu sufficient ad sponsalium dislo-
cationem caret, sequitur, Sanchez d. disp. 5. 1. n. 10.

Gutier. de matrim. v. 29. n. 8. Valer. Reginald. in præxi-
fori pñnit. lib. 3. 1. n. 26. 1. vers. 6. in fine.

In gloss. Minoris. Quicquid haec glossa involuat, 6
dic prius puberem factum posse statim resilire,
nec teneri puberitatem alterius expectare, nam text.
hic in vers. si vero, loquitur quando is, qui tempore
sponsalium erat impubes, factus pubes reclamat; at
vero in vers. mulier, quando sponsalium tempore pubes
erat, & reclamat altero impubere existente; ita in
presenti, Hostiens. super verb. negaverit. Ioan. Andr. n. 4.
Anchar. n. 2. Abb. n. 5. Alex. de Neuo n. 15. & 16. & alij,
quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 5. 1. n. 9.

In gloss. Indic. Notatur ad hoc, quod sponsalia im-
puberum ita firmantur iuramento, vt neutri licet im-
puberitatem adeptu resilire, sequuntur hic Ioan. Andr. n. 4.
Anchar. n. 4. Abb. n. 5. Praepos. n. 1. Alex. de Neuo n. 13.
Conar. de sponsalib. p. 1. c. 5. §. 1. n. 3. & in cap. quavis
paclum. p. 3. §. 1. n. 3. Henr. lib. 11. c. 14. num. 7. & alij,
quos refert & sequitur Sanch. d. disp. 5. 1. num. 22. vbi
n. 23. assertit intampon hoc vt firmet sponsalia pre-
stantum esse ad impuberibus doli capacibus. Gutier. d.
c. 29. n. 12.

In ead. glossib. Si vero iuramentum non interuenierit 8
in sponsalibus, non sunt iniuiti compellendi. Contra hanc
gloss. intulit Perez l. 1. gloss. 1. col. 6. vers. ex his infer-
tit. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 3. Et de materia illius agunt
Conar. de sponsalib. p. 1. c. 4. in initio ex n. 4. Didac. Lopez
de Stunica de voto. q. 1. ex n. 5. Ioan. Segura Dauilos
in direct. ind. Eccles. p. 2. 6. 1. 5. ex n. 6. Gutier. de iurament.
confirm. part. 1. cap. 5. 1. ex num. 4. & canon. lib. 1. cap. 18.
num. 10.

In gloss. Semel. ibi, argumentum quod semel probatum 9
est, amplius non possum reprobare. Vnde Thom. de Tho-
mæfieri in floribus legum. reg. 37. Surd. conf. 18. num. 2. &
conf. 35. 1. n. 41. & decif. 132. n. 4. Sanch. de Matrim. lib. 9.
disp. 6. n. 9. Mari. Antonin. variar. lib. 1. refol. 3. c. num. 2. 5.
metipsum in tract. Axiom. iuris usus freq. axiom. 31. n. 1.
cum seqq. & de dictio. usus freq. dict. 39. n. 2.

In ead. gloss. ibi, Item argumentum quid contritus 10
claudicat. Vide Perez l. 2. gloss. 1. pag. 184. in fin. tit. 7.
lib. 5. Ordin. Contrautus enim claudicare non potest,
quia debet esse obligatorius hinc inde, de quo citauis
plures Doctores in tract. de Axiom. usus freq. axiom. 57.
num. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 *Impuberis sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non debent, sed post pubertatem possent, si contradicunt sponsalibus, nisi copula carnalis interueniret.*
- 2 *Ante pubertatem non licet resilire à sponsalibus pre-
sumptis.*
- 3 *Sponsalia de futuro per copulam subsequuntur trans-
fert in matrimonium.*
- 4 *Natus ad copulam facit presumere potentiam ad illam.*
- 5 *Impuberem posse procreare, & generare possibile, &
contingibile est.*

C A P. A nobis. VIII.

Sponsalia infra annos nubiles contrahentes non de-
bent separari antequam perueniant ad pubertatem,
& tunc si simul esse nolunt, separari debent; nisi inter-
cesserit copula, cum malitia supplet ætatem. Colligunt
ex Ordin. Abb. antiq. Initoc. Collect. Zabar. Ioan.
Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Praepos. Marian.
Socin. Alex. de Neuo. Canis. Cuiac. Viuijan. in variis

malib. 4. iuris Pontif. pag. 28. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 570. remissiū Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. Augst. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 2. cap. 10.

2. Collige ex text. quod sicut a sponsalibus veris non licet resiliere ante pubertatem, ita neque a praetumpis, quae resultant ex Matrimonio per verba de prelenti ab impuberibus contracto, ut per Couarr. de sponsalib. p. 1. c. 5. §. 1. n. 1. Anton. Cuch. lib. 5. instit. maior. tit. 10. n. 80. Sanch. de matrimon. lib. 1. disp. 5. 1. n. 7. Gutierrez. eod. tract. c. 29. n. 12.

3. *Nisi carnalis communictio, &c.*] Notatur ad hoc, quod sponsalia de futuro per copulam sublequuntur transiunt in Matrimonium, de quo plures citani Doctores ad cap. 15. qui fidem 30. supr. de sponsalib. Et Matrimonium sustineri si proximus pubertati attentaverit copulam, tenet Surd. conf. 3. 6. 4. n. 3. nam natus ad copulam facit presumere potentiam ad illam, Couarr. de sponsalib. p. 1. c. 4. §. 1. n. 20. Menoch. de praef. lib. 3. praef. 2. n. 53. Sanch. lib. 7. disp. 10. 4. n. 26. Verbatamen textus non verificantur in omni defloratione, sed in ea, quae intervenit cum his, qui a natura habiles sunt ad generandum, vel ad concipiendum, Farin. Rota decr. 246. a. n. 11. in collect. noniff.

3. *Cum interdum illa, &c.*] Est enim possibile, & contingibile impuberem posse procreare, & generare, ut per Ferr. in confit. Catalanae gloss. 1. n. 12. & de pluribus generantibus in nono decimo, & vndeclimo anno mentionem feci ad cap. pubere 3. n. 4. supr. hoc tit.

S V M M A R I V M.

1. *Minores, qui possunt copula carnali coniungi, ex contractu Matrimonii obligantur, nisi violencia intercedat.*
2. *Matrimonium contractum ante legitimam etatem validum est si malitia supplet etatem.*
3. *Sponsalia ante septennium valide contrahuntur malitia supplet etatem.*
4. *Potentia generandi ante pubertatem quomodo probatur, & ex quibus dignoscatur, ostenditur.*
5. *Malitia quando dicatur supplet etatem, ostenditur.*

C A P. De illis. 7. IX.

Minores ita etati proximi quod potuerint copula carnali coniungi, si desponantur, & traducuntur non sunt separandi, secus si intercessit violentia, nisi post violentiam accedit consensus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoç. Collect. Zabar. Ioan. Andri. Host. Butr. Anchar. Panorm. Praepof. Petri. Gregor. Alex. de Neu. Canis. Cujac. Viu. in ratione. lib. 4. iuris Pontif. pag. 28. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 570. remissiū Calaf. in anno. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 12. & est post Concil. Lateran. p. 50. cap. 41. vers. de illis vero.

2. Collige ex text. validum esse Matrimonium contractum ante etatem legitimam si malitia supplet etatem, ut per Couarr. de sponsalib. p. 2. c. 5. n. 3. Tiraq. in l. 6. comm. gloss. 1. p. 6. n. 38. & in prefat. primog. num. 18. 1. Costa in cap. si pater. p. 1. verbo impuberis. n. 8. & seq. de testam. lib. 6. Gregor. 1. 6. verbo la fábedoria. tit. 1. p. 4. Henr. in summa. lib. 1. 2. c. 7. n. 1. Cened. ad Decreral. collect. 18. n. 2. Caldi. Pereira in l. si curatorem. verbo vel aduersari dol. n. 55. Surd. confil. 3. 6. 4. num. 1. Valer. Reginald. in praxi fori panitent. lib. 31. n. 172. Sic etiam

malitia supplet etatem validem contrahuntur sponsalia ante septennium, Vinald. in candelabro aureo. p. 1. art. 2. dub. 2. Perez. l. 1. vers. secunda opinio. tit. 1. lib. 5. Ordin. Henr. lib. 1. c. 19. n. 9. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 1. 2. n. 9. & alios citani ad c. 3. n. 9. supr. de sponsalib.

Quod potuerunt copula carnali coniungi, si de facta se coniunxerint, ut interpretatur Holtiens. hic, unde potentiam generandi ante pubertatem nullatenus probari posse nisi per aetatem copulam, & dum de has non confiterit, minime posse dici malitiam supplet etatem ad Matrimonium peccatum, resolutum Tancred. & Holtiens. in cap. puberes, supr. hoc tit. vbi etiam Henr. n. 3. D. Antonin. p. 1. tit. 1. c. 19. in princ. col. 3. immediate ante ver. & quia secundum. Sed verus est posse potentiam ad copulam ex signis probari, quāvis copula nondum habita sit, quia text. in pr. senti ponderat propinquitatem pubertati, ac coenitati potentiam ut impuberis Matrimonium valeat; sive ergo potentiam non ex sola copula probari, sed ex aliis quibuscumque signis, nam alias non potentiam, sed potius copulam ipsam ponderaret; ita hic Innocent. & Ioan. Andri. n. 3. Abb. n. 4. Praepof. n. 1. & Alex. de Neu. n. 8. Couarr. de sponsalib. p. 1. c. 4. §. 1. n. 20. Menoch. de praef. lib. 3. praef. 2. n. 53. Sanch. lib. 7. disp. 10. 4. n. 26. Verbatamen textus non verificantur in omni defloratione, sed in ea, quae intervenit cum his, qui a natura habiles sunt ad generandum, vel ad concipiendum, Farin. Rota decr. 246. a. n. 11. in collect. noniff.

Cum in eis etatem suppletisse malitia videtur.

Quando scilicet possunt copula carnali coniungi, unde nomine malitia intelligi solam generandi potentiam, atque ita in quacunque etate huc adsit, posse validem iniri Matrimonium, resolutum Canoniz. nolit in d. cap. puberes 3. hoc tit. Brunel. de sponsalib. concil. 2. decr. 1. n. 9. Perez. l. 1. vers. ruribus non obstat. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 3. Sed multo probabilius est nomine malitia suppletis etatem ad Matrimonium peccatum comprehendendi potentiam ad copulam, ac prudentiam, & clementem ad intelligendam consensus coniugalis vim, ut per Abb. hic n. 4. & Alexand. de Neu. n. 7. Couarr. d. c. 5. n. 3. Sylvest. Tabien. Sot. Henr. & alios, quos referunt, & lequitur Sanch. d. disp. 10. 4. n. 21. & ita requiritur copulatim potentia ad carnalem copulam, neconon prudentia rationis ad sufficiens erit dicernendum vim coniugalis consensus, nec latius est alerum tantum adesse. Couarr. d. n. 3. Rota decr. 246. n. 16. 9. 4. diuersi. Quod malitia supplet etatem circa potentiam generandi ante pubertatem, probatur concludentes si feminis impubes ab alio cognita fuerit, vel pueri impubes aliam feminam cognoverit, Sanch. d. disp. 10. 4. num. 25. Rota in Viterbiens. Matrimonij 13. Iamarij 1629. coram R. P. D. meo Pitonano. Copula vero sublequuntur in muliere probatur ex relatione obstericum deputatarum per iudicem ad id dignocendum, que probatio passim admittitur virgine necessitate ne Matrimonium iam contractum dissolatur, Alexand. de Neu. in cap. continetur, num. 31. hoc tit. Sanch. d. disp. 10. 4. num. 23. in fine, Rota d. Viterbiens. Matrimonij, quicquid sit quando Matrimonium nondum est initum, Sanchez d. n. 13. vide infra in cap. vta. hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium non facit contractus ante puberitatem etiam cum nisi carnalis copula.
- 2 Nisi ad copulam facit presumere potentiam ad illum.
- 3 Confessioni coniugis aduersus seipsum quare in hoc text. stetur.
- 4 Confessioni coniugis contendentis Matrimonium esse contractum in praedictum sui ipsius statut.

C A P. Attestationes. X.

Urban. III.

- 1 Iuuenis nondum duodecimum annum attingens si contrahat, & nictatur mulierem corrumperem, sed corrumpe non potuit, & mulier non probat inuenem confessio circa decimum quartum annum sua etatis accepto iuramento ab ipso quod in etate legitima non confenserit, si modò non vult, est liberandus ab impeditione mulieris, & potest uterque ad secunda vota transire. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Joan. Andr. Host. Anchar. Butr. Panorm. Praepos. Mar. Socin. Alex. de Neuo. Canis. Cujac. Vii. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 29. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 570. remissio Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 13.
- 2 Et licet nisu sussit.] Qui nisu ad copulam facit presumere potentiam ad illum, ut per Couar. de sponsal. p. 1. c. 4. 8. t. n. 20. Menoch. de pref. lib. 3. pref. 2. num. 52. Corra. lib. 3. miscell. c. 4. n. 6. Henr. in sum. lib. 1. c. 13. n. 11. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 104. n. 26. Basil. Pont. de impedimentis Matrim. c. 2. 8. 5. vers. sed quart.

Mulier tamen credit se virginem euasisse.] Ideo huc confessioni coniugis aduersus seipsum statut, quia confretur ea, quae ius ipsum nisi contrariu probatio ostendit, praesumit: confessa mulier fuit virum nondum puberem virginitatis tentasse clausum perstringere: praesumit ius hume adhuc impuberem impotentem, nec copula aptum, aut coniunctioni malibet, et si se fusc si malitia (ut gloss. ait) etate suppleret, item cum confessa hic mulier sussit se virginem euasisse facile praefumitur, cum qualitas hec sit à natura indita, Abb. Zabar. & alij in c. 1. de adult. Aym. conf. 156. n. 5. Mascal. concl. 131. à n. 1. Menoch. lib. 6. pref. 8. à prime.

In gloss. Euasisse. Nota stari confessioni coniugis tendentis Matrimonium esse contractum, & valuisse in praedictum sui ipsius, ac proinde sufficere etiam confessionem alterius coniugis pro Matrimonio statutis absque fama, sequitur Conar. de sponsal. p. 1. c. 4. n. 4. nisi inquit, sit aliqua collusio praesumptio proper, quod collusio periculum relinquimus iudicis arbitrio, an talis confessio vtriusque coniugis pro Matrimonio statutis sufficiens sit, ita Menoch. de arbitr. cap. 103. n. 9. Mascal. de probat. conclus. 103. 5. num. 51. Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 45. n. 35. Quicquid in etiam ardua huiusmodi confessionem non sufficere afferunt multi, quos refert, & sequitur Menoch. de pref. lib. 3. pref. 1. n. 9. cum seq. & conf. 1. 5. num. 3. & distinguat Franc. Molin. de vita nup. lib. comp. 15. n. 39.

In gloss. Circa ibi, forte per sex mensis. Notatur ad hoc, quod pubertati proximus dicitur is, qui per sex mentes à pubertate distat, vide tamen pro veritate quae dixi ad c. 5. num. 8. t. supr. hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia si maior inuita contraxit cum minore, non tenetur ipsum expectare donec veniat ad etatem adiutam.
- 2 Metus reverentialis nisi minore, aut verbera illi adiungantur, non cedit in virum consonantem.
- 3 Metus reverentialis datur in omni illo, qui iure aliquo subiectionis alicui subest.
- 4 Sponsalia metu graui contracta non firmantur iuramento.
- 5 Metus illatus post sponsalia inita est iusta causa illa dissoluendi.

C A P. Ex literis. XI.

Pvella in etate à parentibus iurata, & desponsata cum viro non habente etatem, & deinde inuita traducta in domum sponsi à quo post annum recedit ad domum propriam non cognita, si non vult expectare donec vir habeat etatem, potest alteri nubere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Joan. Andr. Host. Butr. Anchar. Panorm. Praepos. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo. Canis. Cujac. Vii. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 29. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 570. remissio Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 2. c. 14.

Vbi nolens & inuita minis parentum impulsa, &c. Ergo solus metus reverentialis, nisi minore, aut verbera, aut alius metus graui illi adiungantur, non cedit in virum consonantem, ac proinde nec annullat Matrimonium, nec alios contractus rescindit, ita Couar. de sponsal. p. 1. c. 3. §. 6. n. 7. & Hippol. sing. 347. incip. Matrim. & conf. 124. n. 16. Gomez. tom. 2. var. c. 14. n. 27. Soar. alleg. 2. 4. n. 5. Gutier. in auct. Sacramenta puberum, n. 94. C. de aduersus vendit. & confil. 16. n. 16. & de iuram. confirmac. p. 1. c. 2. n. 15. Gregor. l. 10. verbo todo. tit. 1. p. 4. Molin. de primog. lib. 2. c. 3. n. 9. Gama. Lusitanie. decis. 2. 50. n. 4. & decis. 2. 6. n. 1. Azevedo. l. 9. n. 28. tit. 1. lib. 5. non recipil. Flamin. de resignat. benefic. lib. 13. q. 2. n. 17. 2. & seq. Matienz. l. 11. gloss. 1. n. 2. tit. 1. lib. 5. non recipil. Ioan. Garzia de nobilit. gloss. 1. 7. n. 11. & 19. Henr. in sum. lib. 1. 1. c. 8. n. 5. D. Barbol. in l. 2. 8. fin. n. 7. ff. Souto. Matrim. plures DD. refert Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 6. n. 7. quibus adde Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo lessis, n. 40. & de renoniat. emphyteufis. q. 16. n. 59. Cenal. commun. contra communes. q. 7. 27. n. 21. cum seqq. Castill. quotidiana arum quest. lib. 3. c. 1. n. 147. Mendez. à Castro in praxi Lusit. lib. 3. c. 22. n. 25. prope finem. Rebel. de oblig. iustitia. p. 2. lib. 1. q. 5. à num. 10. Valer. Reginald. in praxi fori portu. lib. 3. n. 38. cum seqq. vbi n. 8. 3. dicit meum reverentialem dari in omni illo, qui iure aliquo subiectionis subest alicui, ut in Clerico respectu Episcopi, in laico respectu Magistratus, in filio, vel filii respectu patris, aut matris, (quando hec perinde ac ille austera fuerit, & solita minas exequi) aut aliorum ascendentiis item in fratre, vel sorore respectu fratri maioris, si cum hoc habitet, ab eoque gubernetur: itemque in minore anni respectu sui curatoris: ac demum in nepote, aut nepte respectu patris, vel auncluli cum quo habitat, & à quo gubernatur.

Iurata fuit.] Notatur ad hoc, quod sponsalia metu graui contracta non firmantur iuramento, nec ratione illius obligant, aut relaxatione indigent, ut per Fr. Eman. in sum. tom. 1. cap. 2. 31. concl. 4. num. 4. & c. 2. 4. 4. concl. 4. num. 4. Sanch. d. lib. 4. disp. 21. n. 3. quamvis n. 21. affirat

afferat esse probabilem contrariam sententiam tenetem id, iuramentum obligare, indigeretque relaxatio-
ne, & pro ea citer S.Bonavent.Sylvest.Henriq.Petr. à
Ledesma, & alios.

5 Tempore procedente, &c.] Ex his verbis colligit Alex.de Neu in presenti, n.5. & 6. merum illatum post sponsalia inita esse iustam illa dissoluendi causam, siue ab imputiberibus, siue a pauperibus contracta fuit; sed illum reprobatur Sanch. d.lib.4. disp.19.n.3. ex ea ratio-
ne, quia si sponsalia semel valida fuerunt coactio sub-
sequens circa Matrimonium, cum minime ipsa inficiat, solum Matrimonium ipsum irritabit manenti-
bus illatis sponsalibus; eo vel maxime, quia puer ille, cui sponsalium obligatio acquisita erat, in nulla met-
tas culpa fuit, parentes quippe puella illi metum in-
causerunt.

6 Nec ad eandem carnaliter accessionem habuit.] Ergo Matrimonium coactum ratificatur per copulam subiec-
tum, de quo vide que dixi ad cap. consultationi, n.4.
de sponsal.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium vel sponsalia, que non sunt, ut si con-
minore septennio contrahantur, accusari non pos-
sunt, denuntiari tamen potest impedimentum ne
contrahantur impotestum.
- 2 Sponsalia inita contra Pontificis interdictum cum de-
creto irritante sunt invalida.
- 3 Multa fieri prohibentur, que facta tenent.
- 4 Dicitur, omnino, iuncta verbo carere, importans
iure.
- 5 Matrimonium aduersus Pontificiam prohibitionem
initum quando sit invalidum, ostenditur.

C A P. Ad dissoluendum. XIII.

Innoc. III.

M Atrimonium, vel sponsalia, que non sunt, ut si con-
tra septennium contrahantur, non possunt ac-
culturari, potest tamen denuntiari consanguinitas, ut in-
terdicatur Matrimonium contrahendum, & tunc effi-
cietur terminus ad probandas denuntiationes, salvo
exceptionibus, & si interim aliquid attenuat in pra-
dictum puella, est irritum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Host. But. Anchar. Panorm. Prepos. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neu. Canis. Cujac. Viu in ration. lib. 4. iuris Ponif. pag. 13. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 570. remissum Cal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. referunt ab Anton. Aug. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 1. c. 1.

Quod si contra interdictum nostrum &c.] Notandum
hoc, quod sponsalia inita contra Pontificis inter-
dictum cum decreto irritanti quavis generali, nec
sponsalium mentionem facient, sunt invalida, ut per
Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 2. n. 9. vbi n. 10. refert
per cap. 2. de Matrim. contra pro contra interd. Eccles.
Matrimonium aduersus simplicem prohibitionem Pon-
tificis initum, nimirum absque decreto irritanti esse
validum, ex ea ratione quia multa prohibent fieri,
que facta tenent, de quo principio, vide Scobal de
ratio. cap. 6. num. 38. Anton. Monachum Bononiens.
decif. 19. n. 22.

Omnino carere.] Id est, ipso iure, ex traditis per Ti-
raq. in l. si vnguam, C. de reuoc. donat. n. 16. verbo reuoc-
tatur. Vnde si constitutio dicat hereticum, vel emphy-
teutam cadere omnino a beneficiis, vel ab emphy-
teuti, intelligenti ipso iure, sine ministerio, seu facto
homini, & sine sententi prinationis, ut per Rebou.
in comment. ad l. pecunia 173. vers. 2. ff. de verb. simb. Rebel. de oblig. iustit. p. 1. lib. 1. q. 6. num. 44. Bernardin.
Muñoz. de modo fidei bendi. p. 1. modo 14. n. 12. Cedula
pract. quesi. f. 2. 4. n. 6.

In gloss. Irritum, ibi, sed quid si contrahentur Matri-
monium contra interdictum, &c. Notandum ad hoc, quod
Matrimonium aduersus Pontificiam prohibitionem
initum non est invalidum, nisi alius subiicit impedimentum
diligentem, & manifeste loquitur quando est
interdictum cum decreto irritanti; nam praeferat
ceteros contractus initos aduersus Pontificis de-
cetum irritans esse invalidum, scilicet eo decreto irritante
minime adiecto prohibitioni: & immedicat celebrato: & respondeat tanquam quid speciale esse vali-
dum, & ita hanc gloss. intelligent. Abb. hic num. 9. &
Zabar. etiam num. 9. quos refert Sanch. d. disp. 1. n. 3.
vbi n. 9. cum Al. xand. de Neu hic n. 21. constitut
discrimen inter sponsalia, & Matrimonium, aduersis
huiusmodi

C A P. Duo pueri. XII.

Clem. III.

M Atrimonium contrahendum impedit, & con-
tractum dirimit publica honestas. Item sponsalia soluntur quando quis contrahit cum alia de pre-
senti, sed propter scandalum est iniungenda penitentia.
Item incestus impedit Matrimonium contrahendum, & qui sine iudicio Ecclesiae vxorem dimittit, est
puniendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Col-
lect. Zabar. Ioan. Andr. Host. But. Anchar. Panorm.
Prepos. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neu. Canis.
Cujac. Viu in ration. lib. 4. iuris Ponif. pag. 13. Alagona
in compend. iuris Canon. pag. 570. remissum Ximen. in
concord. p. 1. & 2. referunt ab Anton. Aug. collect. 2.
Decret. lib. 4. tit. 1. cap. viii.

2 Dicat se non cognovisse prius, &c.] Colligunt omnes
in presenti, ex hoc texte credi viro afferenti copulam
Matrimonij favore, quod copula firmabatur; secus for-
re si non ad Matrimonij valorem, sed ad probandum
dilectum ageretur, hi sunt Ioan. Andr. in presenti, prope
finem. Host. super verbo non cognovisse, Butr. n. 14. Abb.
n. 6. Alex. de Neu n. 12. quos refert Sanch. de Matrim.
lib. 1. disp. 1. n. 7.

3 Iudicio Ecclesiae non requisito.] Obstant que supra
dixi ad c. de illis 7. n. - hoc tit. Sed responde ideo in hoc
texte. Summum Pontificis imponendam iubere competen-
tem penitentiam cuidam, qui pro sua opinione iudicio
Ecclesiae non requisito a sponsalibus resiliuit, quia
agebat de resiliente absque causa manifesta, & clara,
tunc quoad veritatem, tunc quoad iustitiam, ita
Ludovic. Beja respon. casuus conscientie. p. 1. casu 13.
vers. nec obstat. pag. mibi 194. Vel si magis placet, dic
cum Sanch. d. lib. 1. disp. 69. num. 11. text. hunc loqui de
Matrimonio d. p. se. ti, a quo alter coniux absque
iusta causa recesserat.

De Desponsatione Impuberum, Tit. II. 505

huiusmodi prohibitionem contracta ut illa irrita sint, hoc autem minime, nisi addatur clausula specificam mentionem Matrimonij irritationis faciens, quia Matrimonium cum sit res adeo ardua, & granitissimum negotium, illud irritare specificans clausulam poscit, ad sponsalia vero irritanda non desideratur ea clausula specifica, sed satis est generalis, cum ea irritare non sit res tanti mementi.

S U M M A R I U M

- 1 Matrimonium de praesenti si contrahatur, & puella non est in aetate, nec malitia aetatem supplet, licet vir dederit ei arrham, non est Matrimonium, sed sponsalia.
- 2 Dicitio, circiter, modicum tempus significat.
- 3 Matrimonium feminam cui modicum tempus ad duodecimum annum completum deficit, est innundum, nisi malitia supplet aetatem.
- 4 Sponsalia anni subarratione in Matrimonium transiunt.
- 5 Matrimonium inter impuberis contractum ut validum sit non satis est ut malitia supplet aetatem, sed ultra requiritur discretio, & prudencia requista ad coningalem consensum.
- 6 Matrimonium per subarrationem contrahitur.
- 7 Annuli traditio signum sponsionis est, & seculi Matrimonio.
- 8 Matrimonium contractum inter impuberis obligat ut sponsalia.

C A P. Tux nobis. X I V. & fin.

1 Matrimonium de praesenti si contrahatur, & puella non est in aetate, nec malitia supplet aetatem, licet vir dederit ei arrham, non est Matrimonium, sed sponsalia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiqu. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andri. Host. Anchar. Butr. Panorm. Praepof. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Canif. Cujac. Viti. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 31. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 571. remissiu. Ximen. in concord. p. 1. referunt ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 2. c. 2.

2 Circiter duodecim annos.] Hac dictio modicum tempus significat, vide Rebus. in comment. ad l. ceterorum 160. vers. communiter, ff. de verb. signif. Menoch. de arbitiar. casu 49. a. n. 3. & casu 57. n. 30. Mafcard. de probat. concl. 1. 21. 5. n. 13. Cened. praeft. quast. sing. 8. n. 4. & ideo non valet.

3 Matrimonium feminæ, cui modicum tempus ad duodecimum annum completum deficit, tam ex defectu presumptio naturalis vigoris ad coendum & generandum, quam ex defectu coniugalis consensus, tenet Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 104. n. 1. vbi n. 2. subdit latus est si ultima dies anni duodecimi in feminæ, & 4. in vitro sit incepia, & n. 4. refoluit in dubio nec matrem nec foeminae præsumit generationi aptos ante dictam pubertatis aetatem compl. tam, de quo etiam Surd. conf. 164. n. 3. Quod tamen non procedit quando malitia supplet aetatem, vt per Conar. de sponsal. p. 2. c. 5. n. 3. Sanch. d. disp. 104. n. 7. & fuit dictum in Viterbi. Matrimonij 19. Ianuarij 1629. coram R. P. D. meo Piroano. Ut autem malitia dicatur supplet aetatem, requiritur copulatione potentia ad carnalem copulam, necon prudencia rationis ad sufficienter discernendum vim coniugalis consensus, nec latus est alterum tantum adesse, Conar. n. 3. cum aliis per Sanch. d. disp. 104. n. 21. Rot. decis. 2. 46. n. 16. p. 4. divers. Vetus quia presumptio est in contrarium contrahenti Barbus. Collect. Tom. II.

Matrimonium ante legitimam aetatem, incumbit onus probandi habilitatem, que supplet utrumque defecit. Cum prædictum, Abb. per text. ab in cap. de illis, il. 2. hoc tit. n. 4. Butt. n. 5. & Anch. n. 3. Sanch. disp. 104. n. 25. Rot. in d. Viterbi. Matrimony, coram R. P. D. meo Piroano. Exceptio autem supradicta quod malitia supplet aetatem, admittitur etiam in iis, qui pubertati adeo proximi non sunt, vt ab ea plusquam sex mensum spatio distent, vt per Card. in cap. continebatur, n. 5. & Alex. de Neuo n. 30. 31. hoc tit. Sanch. in d. disp. 104. sub n. 31. Rot. in d. Viterb. Matrim. quæ sustinuit Matrimonium contractum cum puella annorum decem, & mensum nouem, licet contrarium tenerit antea decis. 246. n. 3. cum seqg. p. 4. divers. in qua decif. Viterb. fuit etiam dictum concludenter probari malitiam supplet aetatem circa potentiam generandi ante pubertatem, si foemina impubes ab alio cognita fuerit, vel puer impubes aliam foeminae cognoverit.

D. deponit, qui subarrhanit, &c.] Per hunc text. docuerunt hic Butr. & Praepof. sponsalia re & verbis de futuro annulibaratione in Matrimonium transire, & verbis, deponit, intelligunt de praesenti, Cou. d. §. 2. loco citando, n. 2. & Menoch. lib. 3. pref. 1. n. 26. qui quidem intellectus vim litera infert, quia deponit tempus futurum respicit, & sponsalia eo propria dicuntur, que nuptias futuras respiciunt, & à verbis proprietate in dubio recedendum non est, l. non aliter, ff. de leg. 3. tum quia si ea verba de praesenti intelligenda forent, nullam text. dubitationem continerent, quare hoc cogitandum relinquunt.

Virum in prudencia, &c.] Notatur ad hoc, quod ad Matrimonium impuberum non satis est ut malitia supplet aetatem, id est, vt potentia generativa reperiatur, sed ultra requiritur discretio, & prudencia requista ad coniugalem consentium, ita Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 16. n. 13. & alij citati ad c. de illis 9. n. vlt. sup. hoc tit.

In gloss. Subarrhata. ibi, & ita collige quod per subarrationem contrahitur Matrimonium, &c. Vide Cou. de sponsal. p. 1. c. 4. §. 2. n. 2. Menoch. de pref. lib. 3. pref. 1. n. 6. 2. Annuli enim traditio signum sponsionis est, & seculi 7 Matrimonij, Menoch. d. lib. 3. pref. 2. n. 1. cum seqg. Mafcard. de probat. concl. 1. 20. a n. 1. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. compar. 11. n. 15.

In ead. gloss. ibi, Quod si minor in contrahendo vta- 8 tur verbis pertinentibus ad Matrimonium contrahendum, contrahit sponsalia. Notatur ad hoc, quod Matrimonium contractum inter impuberis obligat ut sponsalia, vide Vinald. in candelabro aureo, tit. de sponsal. p. 1. c. 3. n. 20. Fr. Emman. in sum. tom. 1. c. 2. 20. n. 2. Perez. l. i. vers. dubitatur, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 7. Spin. in specula testam. gloss. 16. princ. n. 78. Henciq. in sum. lib. 11. c. 13. n. 2. & c. 5. n. 4. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 21. num. 2. Vtrum autem Matrimonium contractum absque præsentia Parochi, seu alterius Sacerdotis de ipsis Parochi, seu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus iuxta formam Concil. Trid. in vim sponsaliorum resolutatur, vide quæ diximus in tract. de offic. & potest. Episcop. p. 2. alleg. 33. n. 143. cum seqg.

De Clandestina Desponsatione.

T I T. III.

S UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andri. Anch. Butr. Panorm. Praepof. Mar. Socin. Alex. de Neuo. Durand. Cujac. in breviario aureo iur. Canon. & in speculo iuris Pontif. sub hoc tit. lib. 4. Stephan. & Stephan. Rænchin.

V u Rænchin.